

Lapse kõne areng

0-1-
AASTANE
LAPS

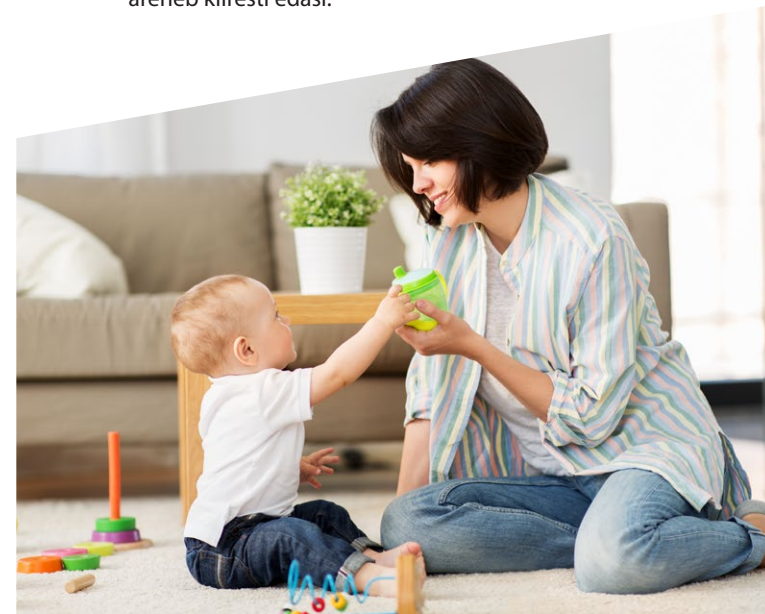
Lapse suhtlusoskust mõjutab oluliselt turvaline ja emotsionaalne suhe vanematega. Lapse kõne arengut saab toetada, reageerides tema nutule, naeratusel ja teistele suhtluspüüetele hellalt ja hoolivalt ning rääkides temaga palju.

Milline on beebi eakohane suhtlus?

- **Ühekuuse** lapse nutt on jõuline, laps häälitseb palju, reageerib valjule helile, fikseerib korraks pilgu (ema, isa) näole.
- **Kolmekuune** laps vastab kõnetamisele häälitusega, koogab (*aa, uu, ee*), naeratab, tunneb ära ema hääle.
- **Kuuekuune** laps laliseb (*ma-ma, la-la*), toob mängides kuuldavale erinevaid helisid ja häälikuid, on suhtlemisel emotsionaalne.
- **Üheksakuuse** lapse kõnes on mõned tähendusega silbid, ilmuvad ka esimesed tähendusega žestid (noogutab, raputab pead, lehvitab, plaksutab, sirutab midagi soovides selle poole käsi).
- **Aastaseks** saades ilmuvad esimesed sõnad, kusjuures laps kasutab esialgu sõna lausete tähenduses (*õue!* = *mina tahan õue*).
- **Üheaastane** laps mõistab kõnet igapäevaste tegevuste kohta, kuuletub keelule (*ei tohi!*), täidab lihtsamaid korraldusi (*anna pall!*), reageerib oma nimele.

Milline on üheaastase lapse eakohane kõne?

- Esikohal on veel mittesõnaline suhtlemine, kuid koos täiskasvanuga tegutsedes hakkab arenema ühe-kahesõnaliste ütlustega dialoog.
- Kasutab lihtsamatest häälikutest (*a, e, i, o, u, l, m, p, t*) koosnevaid lühikesi sõnu tuttavate asjade nimetamiseks, sõnad võivad olla lihtsustatud (*banaani asemel naan, auto asemel ato*).
- Kasutab lühikesi ütlusi. Väljendab oma soove (*anna, ei taha*), kuuluvust (*onu auto*), asukohti (*emme siia*), omadusi (*lill katki*).
- Mõistab lühikesi ütlusi ja korraldusi (*pane jalga*), hakkab vaikselt täitma ka kaheosalisi korraldusi (*too pall ja anna emmele*).
- Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, osutab pildile ja ütleb selle kohta mõne sõna.
- Saadab oma mängu häälituste ja kõnega.
- Oskab kasutada ka mõningaid viisakussõnu (*aitäh, palun*).
- Kaheaastaseks saades kasutab laps umbes 50 sõna, tema sõnavara ja oskus sõnu lauseteks kombineerida areneb kiiresti edasi.

Kuidas beebi suhtlus- oskuse arengut toetada?

- Räägi lapsega igapäevaste toimingute (toitmise, vannitamise, mähkimise jms) ajal hellalt ja lihtsalt.
- Lase lapsel jälgida vanemate argitoimetusi ja räägi, mida teed. Näita ja nimeta asju.
- Jälgi ja kuula last (näoilme, žestid, häälitused jms) ning vasta talle: hoia silmsidet, naerata, paita, räägi.
- Mängi lapsega anna-võta mängu, jäljendamismängu (plaksutamine, huultega puristamine), loe lihtsaid liisusalme koos käteliigutustega (*patsu-patsu kooki*) ja laula lastelaule.
- Paku lapsele eakohast lisatoitu, sest imemine ja sammhaaval üha tahkema toidu närimine valmistab suulihaseid ette häälikute moodustamiseks.

Kuidas üheaastase lapse kõne arengut toetada?

- Saada enda ja lapse igapäevategevusi kõnega (*lähme pesema, peseme käed ära*).
- Räägi lühikeste ja lihtsate lausetega, aeglasemalt ja emotsionaalselt.
- Mängi lapsega, innusta last mängus kaasa rääkima.
- Vaata lapsega pildiraamatuid, räägi pildil olevast ja toimuvast, seejärel esita küsimusi, lase lapsel vastata, piltidele osutada ning lehti pöörata.
- Anna lapsele õiget kõnelist eeskujut (*laps: atu söida! vanem: jaa, auto sõidab*).
- Laienda lapse ütlusi, kasutades ka lapsele vähem tuttavaid sõnu (*laps: kiisu! vanem: jaa, kiisu jookseb kass on karvane*).
- Lase lapsel tegutseda tuttavate esemetega korralduse järgi (*anna mulle tass!*).
- Tehke koos suulihaseid arendavaid harjutusi (huulte limpsimine, keelega suunurkade katsumine, keele laksutamine, naeratamine ja mossitamine vaheldumisi).

Millal pöörduda logopeedi juurde?

- Laps ei vaata suhtlemisel vanemale otsa või on silmside lühiajaline.
- Ei reageeri oma nimele, ei pööra tähelepanu, kui temaga räägitakse.
- Ei mõista või täida lihtsaid korraldusi.
- Ei proovi öelda uusi sõnu – tundub, et lapse kõne ei arene.
- Ei kasuta oma soovide väljendamiseks kehakeelt (miimika, žestid, osutamine).
- Puudub soov matkida täiskasvanute igapäevaseid tegevusi ja jäljendada hääletsusi.
- Hingab läbi suu, hoiab suud avatuna, esineb süljevoolust.

TOETAV KIRJANDUS VANEMATELE

- „Terane laps“ (S. Ward, 2016)
- „Lapse kõne arendamine“ (M. Hallap ja M. Padrik, 2008)
- „Väikelapse kõne, keele ja tunnetustegevuse areng“ (Ü. Kuusik, B. Kaasik, Ü. Lillipuu, H. Seero ja M. Viks, 2007)
- „Meie tark laps“ (D. Einon, 2000)

KASULIKKE MATERJALE LAPSEGA KOOS TEGUTSEMISEKS

- „Kips-köps külla“ (V. Kuus, 2015)
- „Pesamuna kõneaabits“ (H. Vilep, L. Kübar ja D. Parts, 2019)
- „Linnupojad ümber puu“ (P. Kukk, 2012)
- „Kus mu väikeats!“ (E. Kalamees, 2012)
- „Kus mu põial?“ (E. Kalamees, 2006)
- Liisusalme veebis: lastega.ee/index.php/en/liisu

Hea vanem, ära jää oma murega üksi!

NÕU JA ABI PAKUVAD:

- ✓ Sinu lapse lasteaia või kooli logopeed ja eripedagoog.
- ✓ Kohalikud hariduse tugiteenuste keskused Tallinnas, Pärnus, Tartus, Viljandis, Haapsalus ja Kuressaares.
- ✓ Haridus- ja Noorteameti Rajaleidja tugispetsialistid.

www.rajaleidja.ee

Voldik on valminud
Haridus- ja Noorteameti,
Tallinna Ülikooli ja
Eesti Lugemisühingu
koostöös.

HARIDUS- JA NOORTEAMET

TALLINNA ÜLIKOOL

